

ÜCRETSİZDİR

ATEİST DERGİ

Tanrıyı inanç yaratır.

Ağustos 2014 Sayı: 8

Kültürümüzde
Tanrı

Doç. Dr.
Hasan Aydın

Hortumlar Nereden
Geliyor?

Prof. Dr.
Hakan Yiğitbaşıoğlu

Gezegimizdeki
Yaşamın Kısa Bir Tarihçesi
(3. Bölüm)

Bahar Kılıç

Evrenin Zaman
Çizelgesi
(1. Bölüm)

Erhan Kılıç

ATEİSTLER DERNEĞİ

Sıkça Sorulan Sorular

1. Ateistler Meclisi nedir?

Ateistler Meclisi Türkiye’de yaşayan tüm ateistlerin haklarını siyasi, sosyal ve hukuki platformlarda savunmayı ve inançsızların haklarını aramayı ilke edinmiş ateist bireyler tarafından önce bir platform olarak kurulmuş, zamanla dernekleşme sürecine girmiş bir sivil toplum kuruluşudur.

2. Ateistler Meclisi’nin amacı nedir?

Ateistler Meclisi’nin amaçları, Türkiye’de kendini dinlerden arınmış hisseden bireylerin düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri bir ortamı desteklemek, toplumu ateizmle tanıştırmak, ülkemizdeki ateist ve dinsizleri bir araya getirecek kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlemek ve ateist ve dinsizlere karşı oluşabilecek tehditlere karşı bir sosyal ve hukuki savunma mekanizması geliştirmektir.

3. Ateistler Meclisi’ne ait bir yayın organı bulunuyor mu?

Ocak 2014 tarihi itibarıyla Ateist Dergi isimli aylık yayın organımız yayın hayatına başlamıştır. Henüz e-dergi formatında ve ücretsiz olan Ateist Dergi’yi, şartların gelişimine göre en kısa sürede gazete bayilerinden satın alabileceğiniz aylık bir dergi haline getirmek için çalışmalarımız sürmektedir. Ateist Dergi’ye www.ateistdergi.com adresinden ulaşabileceğiniz gibi, Apple AppStore, Google Play (android), BlackBerry AppStore’dan da e-dergimizin tablet ve akıllı telefon uygulamalarını indirerek yayınlarımızı takip edebilirsiniz.

4. Ateistler Meclisi’ne katılabilir miyim?

Ateist ve kendini dinsiz olarak değerlendiren herkese kapımız açıktır. Facebook ve Twitter hesaplarımızdan bizi takip edebilir, buraya tıklayarak (link) aylık dergi yayınımdan ve toplantı / etkinlik duyurularımızdan düzenli olarak haberdar olabilir ve aramıza katılabilirsiniz.

5. Ateistler Meclisi’ni maddi-manevi nasıl destekleyebilirim?

Bizi internet sitemizden takip edebilir, e-dergimize üye olarak, etkinlik ve toplantılarımıza katılarak destekleyebilirsiniz. Ayrıca, bize iletişim sayfamızdan da ulaşabilirsiniz.

6. Ateistler Meclisi yalnızca ateistlere mi hitap ediyor?

Ateistler Meclisi, çoğunluğu ateistlerden oluşan ancak tüm inançsızları şemsiyesi altında toplamayı hedefleyen bir sivil toplum kuruluşudur.

7. Ateistler Meclisi’nin arkasında kimler var?

Ateistler Meclisi’nin arkasındaki karanlık güç: Bilim ve eğitim ışığında ilerleyen aydınlanmacı bireylerdir.

8. Ateistler Meclisi’nin politik bir duruşu var mıdır?

Ateistler Meclisi siyaset üstü bir kurumdur. STK’mıza destek veren bireylerin farklı siyasi görüşlerinin olması kaçınılmaz. Ancak üyelerin bireysel siyasi görüşleri Ateistler Meclisi’ne mal edilemez.

ATEIST

DERGİ

Tanrıyı inanç yaratır.

02 Kültürümüzde Tanrı

Doç. Dr. Hasan Aydın

05 Hortumlar Nereden Geliyor

Prof. Dr. Hakan Yiğitbaşıoğlu

05 Gezegenimizdeki Yaşamın Kısa Bir Tarihçesi (3. Bölüm)

Bahar Kılıç

13 Dini İnançlardan Nasıl Kurtuldum?

Kamil Taşkın

15 Gemi Batıyor... (3. Bölüm)

Taner Beyter

18 Evrenin Zaman Çizelgesi (1. Bölüm)

Erhan Kılıç

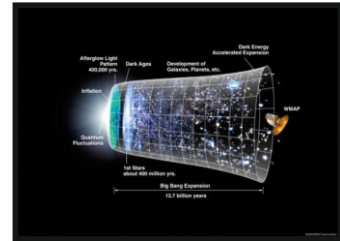
21 Bildiğiniz Tıp Bu Değildi

Garajımdaki Ejder

23 Ateistler Derneği Tanıtım

Merhaba sevgili okurlar.

Ateist Dergi'nin sekizinci sayısıyla karşınızdayız. Dergimiz sizlerin görüşleri, eleştirileri ve deneyimleriyle renklenirse daha da zengin bir içeriğe kavuşacaktır. Bu anlamda yayınlanmasını istediğiniz yazılarınızı veya dergiyle ilgili görüşlerinizi <https://www.facebook.com/Ateistlerdernegi.org> adresindeki Facebook sayfamız aracılığıyla bizimle paylaşmanızı bekliyoruz. Konu seçiminde, dergimizin genel çerçevesine uygun olduğu sürece tamamen özgürsünüz; bu ister izlediğiniz bir filmle veya okuduğunuz bir kitapla ilgili düşünceleriniz olsun, ister yaşadığınız bir deneyim, sorgulama sürecine ilişkin önemli addettiğiniz bir yaklaşım ya da araştırdığınız bir konuda yazdığınız bir deneme olsun. Lütfen paylaşmaktan çekinmeyiniz. Bunun yanı sıra, 2 Mayıs 2014 tarihinde Ateistler Derneği (Ate-Der) ismiyle resmi statü kazanan derneğimize üye alımına da resmen başlamış bulunmaktayız. Bunun için Facebook sayfamızda duyurulan Tanışma ve Tartışma Toplantılarına katılarak, ancak birlik olursak aşabileceğimiz bu karanlık günlerde hepimize ait olan derneğimizden desteklerinizi esirgemeyeceğinizi umuyoruz. Gelin, ülkemizin aydınlanma sürecine el ele vererek katkıda bulunalım! Herkese iyi okumalar dileriz.

KÜLTÜRÜMÜZDE TANRI

Doç. Dr. Hasan AYDIN

Ata sözleri, deyimler, fıkralar, güfteler vb. âdeta bir toplumun bilinçaltının dışavurumudur. Bu dışavurum aslında o toplumun tarihin imbiğinden süzülerek gelen, insana, topluma, evrene, Tanrı'ya, bilime, felsefeye, sanata vb. bakış açısını görmek için önemli ipuçları barındırdığı açıktır.

Bu bağlamda dilimizde kullanılan Allah'a ilişkin deyimler ve atasözleri, oldukça ilgi çekicidir.

İşte birkaç örnek:

“Allah, Allah!; Allah acısını unutturmasın; Allah akıl fikir versin; Allah aratmasın; Allah aşkına; Allah bağışlasın; Allah bana, ben sana; Allah belanı versin; Allah'ın takdiri; Allah (bin bin) bereket versin; Allah beterinden saklasın; Allah bir dediğinden gayrı sözüne inanılmaz; Allah bir yastıkta kocatsın; Allah büyüktür; Allah canımı alsın; Allah cezasını vermesin; Allah dert verip derman aratmasın; Allah eksik etmesin; Allah seni inandırсын; Allah'ın gazabı; Allah'ın işine bak; Allah'ın hikmeti; Yaradan'a kurban olayım; biz bilmeyiz, Allah bilir; doğrusunu Allah bilir; Allah, kulunu kısmetiyle yaratır; Allah verirse el getirir,

sel getirir, yel getirir; Allah'ın sopası yok ki; Allah'ın ondurmadığını Peygamber sopayla kovar; Allah aptala eşeğini kaybettirir, sonra buldurup sevindirir; Allah şaşırttı mı, dayıya hala dedirtirmiş; kör Allah'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar; Allah'ın sevmediğini kul da sevmez; kul azap çekmez Allah yazmayınca; Allah azap yazmaz kul azmayınca”...

Bu atasözleri ve deyimlerde, ortaya çıkan Tanrı tasarımı üç husus oldukça dikkat çekicidir.

Birincisi, iyi ve kötü her şeyi Tanrı'ya bağlamaktadır.

İkincisi, Tanrı özgür iradeyle her şeye müdahildir.

Üçüncüsü ise, Tanrı insanbicimcidir

Bu aslında bildik bir Tanrı tasarımıdır; bu tasarıma felsefi dilde teizim adı verilir. İslam dünyasında Eş'ari ve belli kayıtlarla Maturidi geleneğinin savunduğu bir tasarımıdır. Kuşkusuz bunun karşısında Farabi, İbn Sina gibi İslam filozofları ve Hallac-ı Mansur, Suhreverdi ve Mevlana gibi İslam mistiklerinin savunduğu farklı tasarımlar da vardır. Ama İslam dünyasında ve Türk kültüründe, ilki yaygınlık kazanmıştır.

Tezim diye nitelenen bu tasarımda doğal neden-sonuç ilişkisi

yoktur ve dolayısıyla evrende doğa yasalarından söz edilmez, evrendeki her an her şeyi Tanrı yaratır. Yani Tanrı dilemezse yaprak bile kımıldamaz.

Mehmet Akif bu tasarımla ilgili bakın ne diyor:

“Sarılmadan en ufak bir işinde esbâba, Muvaffakiyete imkân bulur musun acaba? Hamâkatin aşılıyor hadd-i i'tidâli, yeter! Ekilmeden biçilen tarla nerde var? Göster! “Kader” senin dediğin yolda, şer'a bühtândır; Tevekkülün, hele hüsrân içinde hüsrândır.

...
Demek ki her şeyin Allah... Yanaşman, ırgadın o; Çoluk çocuk ona âit: Lalan, bacın, dadın o; Vekil-i harcın o; kahyan, müdür-i veznen o; Aliş seninse de, mes'ul olan veriştin o; Denizde cenk olacaktı... Gemin o, kaptanın o; Ya ordu lâzım imiş... Askerin kumandanın o; Köyün yasakçısı; şehrin de baş muhassılı o; Tabib-i aile, eczacı... Hepsi hâsılı o. Ya sen nesin? Mütevekkil! Yutulmaz artık bu! Biraz da saygı gerektir... Ne saygısızlık bu? Hudâ'yı kendine kul yaptı, kendi oldu Hudâ

Mehmet Akif'i bu Tanrı tasarımı böylesi katı bir dille eleştirmeye yönelten neden nedir? Bunu görmek için bu tasarımın bazı sonuçlarını anımsatmak yeterlidir:

1) Söz konusu tasarımda Tanrı hiçbir ilke ve kuralla sınırlanamayan iradesiyle her şeyi her an dilediği ve yarattığı için, bilimin temeline oturan evrendeki düzenlilik tehlikeye girmektedir. Tanrısal istence bağlı olarak her an değişebilecek bir evrende düzenli ilişkiler, diğer bir deyişle neden-sonuç ilişkileri aramak boşunadır. Bu, evrende ne yasaların ne de bunlar ekseninde evreni açıklamaya yönelen kuramların bulunamayacağı anlamına gelmektedir. Bir örnek vermek gerekirse, boşluğa bırakılan nesneler çekim yasası gereği düşer. Oysa söz konusu anlayışta, bu yerçekimi anlık tanrısal irade ve yaratışın bir ürünüdür; bu açıdan böylesi bir doğa yasasından söz edilemez. Bir teist olan Gazzâlî'nin terminolojisiyle buna tanrısal âdet desek bile, Tanrı her an âdetini değiştirebilir. Bu anlayışa göre, yine İstanbul'un fethinin nedeni olarak Osmanlının ekonomik, siyasal, askeri, teknolojik anlamda Bizans karşısında üstünlüğü ileri sürülemez; bunların hiçbir etkisi olmadan da, Tanrı öyle istemiş olabilir. Bunlar gerçek nedenler değildir, sadece vesilelerdir; gerçek neden Tanrı'dır.

2-) Neden-sonuç ilişkisi zorunlu olmadığına ve tek neden tanrı ve âdeti olduğuna göre, hiçbir şeyi araştırmaya gerek kalmamaktadır. Bunu göstermek için yaşantımdan edindiğim birkaç örnek üzerinde

durmak isterim. Doktora öğrencisi olduğum yıllarda sık sık Ankara'dan Samsun'a gidip gelmek zorunda kalıyordum. Yolculuklar hem kitap okumak hem de yeni insanlarla tanışmak için önemli fırsatlar sunarlar. Bir keresinde, Ankara'dan Samsun'a gelirken, yanıma oturan yaşlı bir amca, bana dönerek 'Tanrı'nın hikmetine bak yolun bu tarafında kar var, ama diğer tarafında yok, O ne büyük' dedi. Ben de espirili bir dille, 'amca bir vadiden geçiyoruz, kuzey cephede kar var ama güney cephede yok, bunun nedeni, güneyin daha çok Güneş ışığına maruz kalması ve karların erimesi olmasın' dedim. Amca her şeyi Tanrı, onun deyişiyle söylersem Allah takdir eder ve yapar dedi ve sustu.

Cumhuriyetin okuryazarlık eğitimi bile götürmede maalesef sorunlarla karşılaştığı Anadolu'da yetişmiş sevgili anneme onunla şakalaşırken sorduğum bir soruyu ve aldığım yanıtı da okuyucuyla

paylaşmak isterim. 'Anne kos-koca tahta suda neden batmıyor da, küçücük bir taş batıyor?' diye sordum. Annemin verdiği yanıt oldukça ilginçti: 'Haşa, Allah'ın işine karışma... O istediğini yapar, hikmetinden sual olunmaz', dedi. Annemin bakışına göre, yağmuru yağdıran, geceyi gündüzü oluşturan, her şeyi yapan Allah... Bu yüzden onun her soruya verdiği cevap aynı: Allah... Halk metafiziği olarak nitelediğim bu dünya görüşünde bir şeyi araştırmaya gerek yok... Her şeyin yanıtı belli ve açık... Bilim düzenli bir evren ve nedensel ilişkiler varsayar. Bunlara yer vermeyen, her neden ve nasıl sorusuna, tanrı ile yanıt veren teistik iradeci anlayışın bilimi engellememesi olanaksızdır. Kuramda kim ne derse desin her şeyin doğrudan nedeninin tanrı olarak görüldüğü ve tanrının her an her şeyi yarattığı, irade ve kudretinin sınırsız olduğu savunulan bir paradigmadaki bilime yer olamaz. Çünkü tüm soruların

yanıtı bir ve aynıdır ve bu yanıt, Tanrı'dır.

3) Tanrı'yı her şeye doğrudan müdahil kılan anlayış, insanı hacivat karagöz gölge oyunundaki figürlere çevirir. Nasıl gizli bir el, kuklayı oynatıyorsa, teizmde de insan tanrı karşısında kuklaya dönmektedir. Her şeyi tanrının takdir ettiği, yazgıladığı, irade ve kudretiyle anlık olarak yarattığı bir evrende, insanın üretken, çalışkan, girişimci ve var edici olduğunu söylemek boşunadır. Bu yüzden, teistik anlayış ege-mense insanlar atıldır ve orada herkes gözünü gök yüzüne döndürmüştür ve her şeyi Tanrı'dan bekler.

4) Tanrı tüm kötülüklerin nedeni ve ilkesi haline dönüşür. Dilimizde yer alan "Allah belanı versin", "Allah'ın sopası yok ki", "Allah utandırmasın" gibi deyişler bu anlayışın ilginç izdüşümlerdir. Adam birini öldürür, kader kurbanıdır; trafik kazası yapar tanrısal takdirdir vb..

Her şeyi hiçbir ilke ve kuralla sınırlanmayan tanrısal iradeye bağlayan, insanı edilgin sayan bir düşünsel dizgede, insanın özne olmasını, eylemlerini yükümlülüğünü üstlenmesini, bilgi ve değer üretmeye yönelmesini beklemek boşunadır. Geri kalmışlığımızda uluhiyet tasarımlarımızın hiç mi rolü yoktur? Mehmet Akif Ersoy, bir Müslüman olarak bu olumsuz sonuçları gördüğü için, söz konusu Tanrı tasarımı eleştirmeye yönelmiş olmasın? Sonra söz konusu tasarım biricik bir tasarım da değil ki? Deist, panteist, pananteist pek çok Tanrı tasarımı var...

5) Bu tasarımda Tanrı tüm insani niteliklere bürünür; sever, kızar, intikam alır, yazar, konuşur, gelir, gider vb. Şimdi son bir soru sormak gerekiyor: Bu Tasarımda İslam dinsel bildirilerinin rolü nedir?

Gerçeği söylemek gerekirse, Kuran ve hadislerde betimlenen eli, yüzü, ayakları, parmakları olan, uyuklamadan tahtına oturmuş¹, evreni dilediği gibi yöneten² yönetimi hususunda hiçbir ilke ve otoriteye bağlı olmayan³, kızınca intikam alan⁴, kendine tuzak kurana tuzak kuran⁵ ve oldukça keyfi hareket eden Tanrı da, İslam öncesi Arap toplumunun yakından tanıdığı Ortadoğu gelen eğindeki kralın/sultanın bir iz düşümü gibidir. Bu durumu, İslam kelimcilerinin Tanrı'yı ve eylemlerini açıklarken sık sık sultan benzetmesine başvurmalarından da çıkarsamak olasıdır.⁶ Kaldı ki Kuran ve hadisler, Tanrı için melik, sultan deyişini kullanmaktadır.⁷ Kur'an'da Tanrı'ya iliştilen sözcük ve kavramlardan yola çıkarak Kur'an'da sunulan Tanrı'yı betimlemeye çalışan Halil Hacımüftüoğlu şöyle demektedir:

Özetle Kuran'a göre Allah, evrenin ve insanlığın sahibi; efendisi (rabbu'ssemâvâti ve'l-ard, rabbu'n-nâs), kralı (el-melik, meliki'n-nâs) ve ona güven ve sadakatle bağlananların hamisi (el-mevlâ) dir. Göklerin ötesinde bulunan görkemli bir tahta sahiptir (rabbu'l-'arşı'l-'azîm). Tahtının eşiği (kursiyyuh) gökleri ve yeri kuşatmıştır. Krallığına (mulk/melekût) hiç kimseyi ortak (şerîk) kabul etmez ve gerçekte ortağı da yoktur (lâ şerîke leh). Bu ger-

çek kralın (el-melikul-haqq) yakın bir maiyeti (el-mugarrabûn), yüksek konseyi (el-meleu'l-a'lâ), kulları; hizmetkârları; köleleri (ibâd), kâtipleri (seferah), askerleri ve orduları (cunûd) bulunmaktadır. O töre (ed-dîn) koyucudur. Evreni töresi ile idare eder. İnsanlık onun yeryüzündeki ardıdır (el-halîfeh). Allah genellikle bizzat kendisi 'bulutların gölgeleri arasından gelerek' insanlığa mesaj ulaştırmak için yeryüzüne inmez. Önceden insanların arasından elçiler (er-rusul) ve haberciler (el-enbiyâ) seçer. Bu elçileri ve habercileri de aslında başka bir elçi veya elçiler (el-melâiketu ve'r-rûh, er-rusûl) vasıtasıyla aldıkları mesajları, buyrukları, fermanları, mektupları (kitâb) kendisi adına insanlığa iletirler. Çünkü Allah var ettiği insanı başıboş bırakmamış, ona daima yol göstermiş ve göstermeye devam etmektedir. O hayat yolunda insanlığın lideri ve kılavuzdur (elhudâ/el-hâdi). Allah ile insan arasındaki ideal ilişki, bir lidere (hudâ) duyulan 'güvenle bağlılık (imân), teslimiyet (islâm), aşk (eşeddu hubben) ve hayranlık (tesbih) duyguları ile dolu gönüllü kulluk olarak da özetlenebilir. O mutlak otoriteli bir kral olduğu gibi, bir yerde tebaası olan insanlığı karşı da bir ebeveyn gibi son derece insafıdır, müşfikdir; sevecendir (rahmân; rahîm).⁸

1.Bkz. Taha Suresi, 5.

2.Bkz. Bakara Suresi, 353.

3.Bkz. Enbiya Suresi, 33.

4.Bkz. İbrahim Suresi, 47.

5.Bkz. Enfal Suresi, 30.

7.Bkz. Ebû Hâmid el-Gazzâlî, İtikatta Orta Yol, çev.: Kemal Işık, AÜİF Yayınları, Ankara 1971, s. 41-42.

8.Kur'an'da Tanrı'nın sultan olarak betimlenmesi konusunda bakınız. Halil Hacımüftüoğlu, Kral Tanrı/Allah'ın Krallığı, İletişim yayınları, Ankara 2009, s. 25 vd.

Hortumlar Nereden Geliyor?

Prof. Dr. Hakan Yiğitbaşoğlu

Hortumlar (Tornadolar) çok şiddetli hava olaylarından biridir. Kaba bir benzetmeyle, hortumlar doğanın elektrikli süpürgeleridir denilebilir. Hortumlar değişik şekil ve boyutlarda oluşmalarına rağmen genellikle bir ucu yere temas eden ve üstündeki buluta doğru dönerek yükselen bir sütun görünümündedir. Yere temas eden kısım ise havada uçan toz, toprak, bitki ve enkaz parçaları ile çevrilidir. Hortumların çoğunun dönüş hızı 175 km/saat'ten azdır, çapları ise 75 metre civarındadır ve sonlanmadan önce kilometrelerce yol alabilirler. Ancak çok güçlü hortumlarda hız 475 km/saat ve daha fazla, çap ise 3 km den daha geniş olabilir ve 100 kilometreden fazla ilerleyebilirler.

Hortumların gücü EF (Geliştirilmiş Fujita Ölçeği) ile sınıflandırılır. Bu sınıflandırma EF0 ile EF5 arasındadır ve EFO en hafif EF5 ise çevresine en fazla zararı veren hortum sınıfıdır (Bkz. Şekil 1).

Hortumlar, Antarktika dışında, dünyanın her yerinde oluşabilir. Bununla beraber, en fazla sayıda hortum ABD'nin orta kesimlerinde

görülür. Bu nedenle buraya “Tornado Alley” (Hortum Geçiti) adı verilmiştir.

Hortum veya Tornado Geçiti boyunca her yıl çok sayıda hortum oluşarak can ve mal kaybına neden olur. Bu bölgede

yaşayan bazı insanlar ve özellikle din adamları bunun tanrının bir cezası olduğunu ve halkın daha çok dua etmesi ile durdurulabileceğini düşünmektedirler. Ancak, ne kadar tören yapılsa yapılsın veya dua edilirse edilsin sonuç değişmeyecektir çünkü bu olayın

İkinci	Rüzgâr Hızı	Hasar
EF0	105-137 km/saat	Ağaçlara ve dayanıksız evlere zarar verir.
EF1	138-178 km/saat	Dayanıksız evleri temellerinden hareket ettirir, Kiremitleri uçurur
EF2	179-218 km/saat	Çatıları söker, dayanıksız evleri yıkar, büyük ağaçları köklerinden söker.
EF3	219-266 km/saat	Çatı ve duvarları yıkar, arabaları yerlerinden fırlatır.
EF4	267-322 km/saat	İyi inşa edilmiş yapılar bile zarar görür, evlerin çoğunu temelinden oynatır, arabaları fırlatır.
EF5	> 322 km/saat	Yapılar temellerinden kaldırılıp parçalanır, arabaları metrelerce uzağa fırlatır.

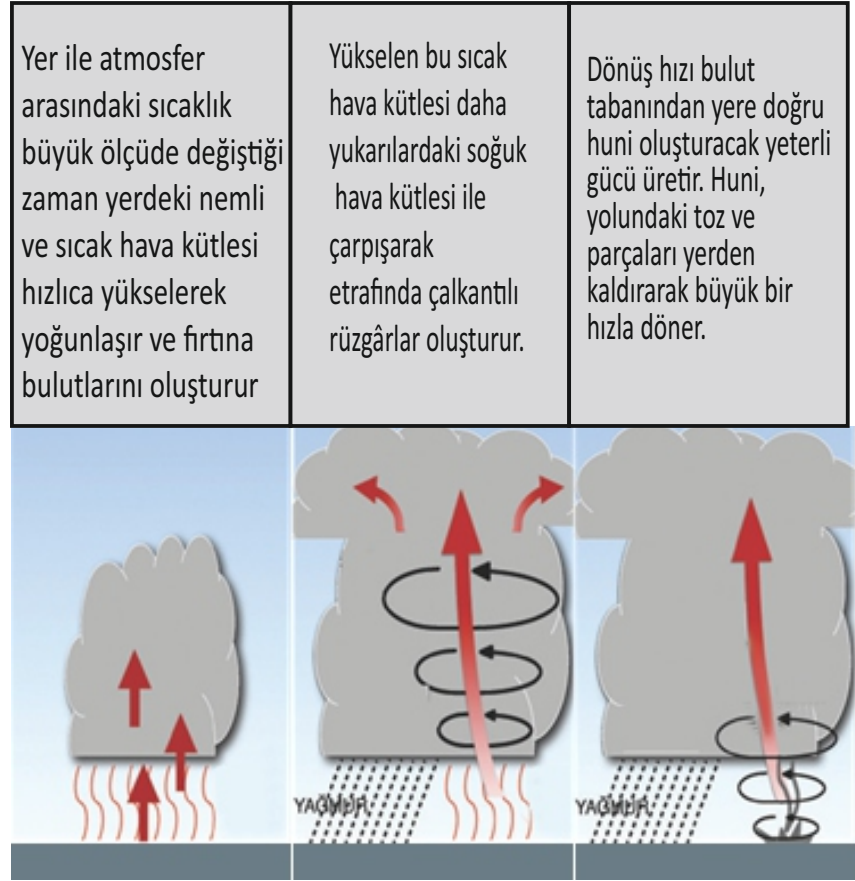
Şekil 1

nedeni farklı özellikteki hava kütlelerinin karşılaşmasıdır.

Bir hortumun oluşabilmesi için ortamda hızlı bir sıcaklık değişimi olması gerekir. Böyle hızlı bir sıcaklık değişimi için nemli ve sıcak bir hava kütlesi ile soğuk ve kuru bir hava kütlelerinin karşılaşması gerekmektedir. Bu iki farklı hava kütlelerinin karşılaşma cephesi boyunca sıcak hava hızla yükselmeye başlar, yükselme hareketinin hızı arttıkça buluttan yere doğru uzanan ve hızla dönen Hortum meydana gelir (Bkz. Şekil 2).

Hortumun oluşturduğu vakum gücü çok büyük boyutlara ulaşabilir. Bazı hortumlarda evlerin içindeki şişe mantarlarının bu etkiyle fırladıkları saptanmıştır. Hortum deniz üzerinde de oluşabilir, bu durumda kara üzerine ulaşınca denizden getirdiği balıklar ve diğer deniz canlıları yağmur gibi yere düşebilir. Aynı durum bataklıklar üzerinden geçen hortumlar için de geçerlidir ve Kurbağa yağışlarına yol açabilir.

Türkiye'de de hortumlar oluşmaktadır. Bu hortumların oluşumu da yukarıda açıklanan nedenlerden kaynaklanmaktadır. Türkiye'deki dağılımına bakıldığında Akdeniz ve Karadeniz kıyıları ile iç kesimlerde hortum oluşumları görülmektedir. Akdeniz kıyılarındaki hortumlar genellikle Ekim-Mart, Karadeniz kıyılarında Ağustos-Eylül, iç kesimlerde ise Mayıs-Haziran ayları arasında oluşmaktadır. Özellikle iç kesimlerdeki hortumlar zaman zaman can ve mal kayıplarına yol açmaktadır. Bir Hortumla karşılaşıldığında yapılacak en doğru

Şekil 2

davranış, olanak varsa, ilerlediği yönden farklı bir yöne doğru uzaklaşmak veya köprü altı ya da evlerin bodrumu gibi göreceli olarak güvenli sayılabilecek yerlere sığınmaktır.

Yararlanılan kaynaklar

Erol,O., 1988, Genel Klimatoloji, İÜ Yay. No:3526, İstanbul.

http://dgf.uchile.cl/~dbozkurt/68_71_hortum.pdf

http://www.huffingtonpost.com/2012/03/05/pat-robertson-tornadoes-prayer_n_1321686.html

GEZEĞENİMİZDEKİ YAŞAMIN KISA BİR TARİHÇESİ (3. bölüm)

Bir önceki yazıda, **488 milyon yıl** önce meydana gelen **Kambriyen-Ordovisyen Yok Oluşu** ile Kambriyen Dönemi'nin sonunu getirmiş, Paleozoik Zaman'ın ikinci dönemi olan Ordovisyen'e kadar gelmiştik. Tabi bu arada Kambriyen ve Kambriyen öncesi canlılarını tanıdık; böylece gezeğenimizdeki yaşamın hiç de bilim düşmanlarının iddia ettiği gibi *ilk kez ve aniden* Kambriyen'de ortaya çıkmadığını, dolayısıyla da evrim kuramı açısından herhangi bir *açmaz* yaratmadığını görmüştük. Ayrıca Kambriyen'de meydana gelen en az dört küçük çaplı yok oluş olayı yüzünden birçok hayvan türünün neslinin tükendiğini; Kambriyen'in sonunda Burgess Shale faunasına ait birçok türün yok olduğunu da belirtmiştik. İşte bu yok oluşları atlatarak hayatta kalmayı başaran canlı grupları, Ordovisyen'den itibaren, gidenlerden geriye kalan yerleri hızla işgal ederek çeşitlenmiş ve denizlerde yaklaşık 200 milyon yıl hüküm sürecektir olan Paleozoik Fauna'yı meydana getirmiştir.

Evrimsel biyolojide **adaptif yayılım** (veya uyumsal yayılım) denilen çeşitlenme olayının en kapsamlılarından birisi Ordovisyen'de, deniz canlıları üzerinde gerçekleşmiştir. Özellikle çevresel koşulların değişmesiyle yeni kaynaklar ve rekabet ortamları doğar. Adaptif yayılım, bu değişen koşullara bağlı olarak canlıların hızla, çok sayıda yeni uyarlanım (adaptasyon) ve morfolojik/fizyolojik özellikler kazanmasına denir. Bu sürecin sonunda fenotipik uyarlanım ve türleşme gerçekleşir. Örneğin kabuklu deniz canlılarına ait aile sayısı Kambriyen'in sonunda 150 iken, bu sayı adaptif yayılımın ardından Ordovisyen'in başlarında 400'e çıkmıştır. Deniz omurgasızlarında da büyük bir çeşitlenme olmuş, özellikle yumuşakça ve eklembacaklılar okyanusları istila etmiştir. Bu dönemde çok sayıda yeni eklembacaklı, yumuşakça, mercan, planktonik graptolit, derisidikenli (örneğin ilk deniz yıldızları), dallıbacaklı ve yosun hayvancığı türü evrilmiştir. Bir diğer çarpıcı değişiklik, süzerek beslenen canlılarda yaşanan artıştır. Kambriyen'in sonlarında görülmeye başlanan ve günümüze kadar neslini devam ettirebilen sadece 6 türü bulunan **Nautiloidler** ise bu dönemde çeşitlenerek yaygınlaşmış ve okyanuslardaki en güçlü avcı haline gelmiştir.

Şekil 1: Nesli tükenmiş bir nautiloid türü (Orthoceras)

İlerleyen süreçteki Devoniyen Dönem'de ilk **Ammonitleri** görmeye başlarız. Kafadanbacaklılar sınıfına ait, soyu tükenmiş deniz yumuşakçalarından olan Ammonitler, hızlı evrim süreçleri ve yaygınlıkları nedeniyle mükemmel indeks fosilleridir; paleontolog ve jeologlar tarafından jeolojik dönemlerin tanımlanmasında kullanılırlar.

Şekil 2: Bir ammonit cinsi (*Asteroceras*)

Gezegelimizde yaşamış en başarılı canlılardan olan **trilobitler** bu dönemde de varlığını sürdürmektedir; ancak Kambriyen'deki atalarından oldukça farklı yapılar geliştirmiş durumdadırlar. Ordovisyen'deki bazı trilobit türlerinde, avcılardan korunmaya yarayan diken, nodül veya göz sapı gibi yapılar evrilmiştir; ayrıca *Aegolina prisca* gibi yüzeabilen trilobitler de mevcuttur.

Karasal yaşamın tam olarak ne zaman başladığı konusunda bilimsel konsensusa varılmış değildir, ama karada az da olsa zaman geçiren ilk canlıların deniz ve göl kenarlarındaki algler olduğu düşünülmektedir. Hatırlayacağınız gibi bitkilerin evriminde, bu yazı dizisinin 1. bölümünde değindiğim Endosimbiyoz Kuramı ve dolayısıyla siyanobakteriler önemli bir rol oynamıştı. O zamanlar karalar gündüzleri kavurucu ısıya, geceleri ise dondurucu soğuğa maruz kalan çıplak kayalıklardan oluşmaktaydı. Yaklaşık **450 milyon yıl** önce görülmeye başlanan **Kara yosunları** (*bryofitler*; vasküler olmayan kara bitkileri) ve onlardan çok daha önce yerleşmiş olan mantarlar haricinde karalar halen çoraktı. Bitkilerin karasal yaşama geçişinde hayati bir rol oynayan Kara yosunları, suyu iletecek dokulara sahip değildi; bu yüzden oldukça ufak ve suya bağımlıydılar. İlk kez Silüryen'de görülmeye başlanan ve bu dönemin sonlarında (yaklaşık **420 milyon yıl** önce) çeşitlenip karmaşılaşan **Vasküler bitkiler** (*trakeofitler*) ise karasal koşullarda yaşamayı kolaylaştıran iki önemli adaptasyona sahipti: Birincisi, tübüler hücrelerden oluşan ve su ile besinin bitkinin içinde yukarı doğru ilerlemesini sağlayan bir içsel sistem geliştirmişlerdi. İkincisi, *lignin* denilen ve vasküler dokularının hücre duvarlarını sağlamlaştıran, bitkinin odunsu yapısına katkıda bulunan bir madde sentezleyebiliyorlardı. Bu iki özellik sayesinde ataları olan Kara yosunlarından çok daha fazla büyüme imkanı buldular, ayrıca nem bağımlılıklarını da azaltmış oldular. Bu döneme ait *Cooksonia* gibi türler, kök ve yaprak içermeyen basit, küçük bitkiler olmalarına rağmen zamanın baskın kara bitkilerindendir. Devoniyen Dönemi'nin ortalarına gelindiğinde bugün gördüğümüz kök ve yaprak gibi birçok yapı artık mevcuttu, bu dönemin sonlarında ise gerçek odun dokusuna sahip ağaç benzeri bitkiler evrilmişti (örnek: *Archaeopteris*.) Kökler bir kez *Lycopodiophyta* soy hattında, bir kez de diğer vasküler bitkileri oluşturan soy hattında olmak üzere en az iki kez evrilmiştir. Bilinen en eski ağaç fosili, dev bir eğrelti otuna benzeyen ve **385 milyon yıl** öncesine tarihlenen *Wattieza*'dır.

Şekil 3: Kara yosunları (bryofitler)

Devoniyen'in sonlarında (yaklaşık **360 milyon yıl** önce) ise **tohumlar** ve *tohumlu bitkiler*; dolayısıyla da ağaçlar ve ormanlar görülmeye başlandı. Tohumlar sert ve dayanıklı kabukları nedeniyle iyi fosilleşen yapılardır. Şu an için bilinen en eski tohumlu bitkiler, nesli tükenmiş olan *Pteridospermler*dir. Çok sayıda bitki türünün böylesine hızlı bir evrim sürecinden geçerek oluşmasına “*Devoniyen Patlaması*” da denmektedir. Günümüzde biyolojik çeşitlilik büyük ölçüde tohumlu bitkilere bağımlıdır; bu anlamda tohumların evrimi canlılık tarihindeki en önemli gelişmelerden birisi sayılır.

Çeşitlenen ve kalabalıklaşan su yaşamının gitgide daha da tehlike hale gelmesi, bazı canlılar için yeni habitatların keşfini gerekli kıldı. Bir yandan da karasal bitkilerin evrimi, hayvanlar açısından basit bir karasal ekosistem oluşturmuştu. Gerçek anlamda karada yaşayabilen ilk hayvanlar çeşitli eklembacaklı türleriydi. Silüryen'in sonlarında kara bitkilerinin çeşitlenmesiyle oluşan ekosistemde kırkayak, çıyan, örümcek ve böceklerin atası olan eklembacaklı türleri bulunuyordu. Bu ekosisteme yine eklembacaklılara dahil olan bazı deniz kabukluları ve suda koruyucu kabuk geliştirmiş olan yumuşakçalar da katıldı. Eklembacaklılar karasal kolonizasyon açısından oldukça iyi ön-adaptasyonlara sahipti, çünkü nemi muhafaza edebilen ağır, eklemli dış iskeletleri sayesinde kurumaya ve yerçekimine karşı dirençliydi. Bu eklemli yapıları, karada hareket etmelerini de kolaylaştırıyordu. Ayrıca vücutlarının altında gelişen ufak delikler, havadaki oksijeni absorbe eden içsel tüplerle bağlantılıydı. Bilinen en eski böcek fosili Devoniyen'den kalma (**396-407 milyon** yıllık) *Rhyniognatha hirsti*'ye aittir, fakat çene yapısı kanatlı böceklerinkini andırdığı için ilkin böceklerin bu tarihten daha eskiye dayandığı düşünülmektedir. Sonuç olarak Devoniyen'in sonunda ormanlarla kaplanan karalar önce bitkilerle, sonra da birbirleriyle beslenen hayvanlar tarafından yavaş yavaş istila edilmeye başlanmıştı.

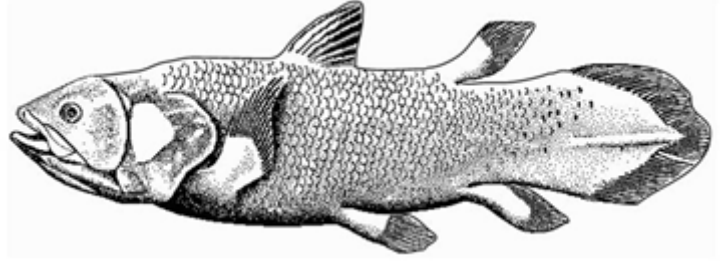
Denizlere dönecek olursak, Ordovisyen'in başlarında yaklaşık **440 milyon yıl** önce ortaya çıkan en önemli canlı gruplarından birisi, gezegenimizin ilk omurgalıları ve günümüz balıklarının (dolayısıyla da tüm diğer omurgalıların) atası olan **çenesiz balıklardır (Agnatha üst sınıfı.)** Omurgaları kemik yerine kıkırdaktan oluşan bu üst sınıf, günümüzde yaşayan türlerin (siklostomlar) yanı sıra, nesli tükenmiş olan türleri (konodont ve ostrakodermiler) de içerir. Ordovisyen ve ondan sonra gelen Silüryen ve Devoniyen dönemlerinde yaşayan çenesiz balıkların çoğu 3-5 mm'lik kemiksi/dikensi plakalarla kaplıydı. Bu nedenle kabuk-derili anlamına gelen *ostrakoderm* kelimesiyle tanımlanırlar. Solungaçlarını hem beslenme hem de solunum amaçlı kullanan eski kordalıların aksine, ostrakodermiler solungaçlarını sadece solunum için kullanırdı.

Şekil 4: Günümüzde yaşayan bir çenesiz balık türü
(*Lampetra fluviatilis*)

Yaklaşık **420 milyon yıl** önce ostrakodermilerden ilk gerçek dişe sahip **çeneli balıklar** evrilmiş ve denizleri istila etmiştir. Azalmaya başlayan başlayan ostrakoderm türleri ise Devoniyen'in sonlarında meydana gelen kitlesel yok oluş ile tamamen tükenir. Bu nedenle 417-359 milyon yıl aralığını kapsayan Devoniyen'e *Balık Çağı* da denilir. Bu zaman diliminde çeneli balıklar evrimleşerek dört ana gruba ayrılmıştır: **Placodermi** (Zırhlı balıklar), **Acanthodii** (Dikenli yüzgeçliler), **Chondrichthyes** (kıkırdaklı balıklar) ve **Osteichthyes** (kemikli balıklar). Neredeyse tüm omurgalılarda olduğu gibi bu ilkel balıkların çeneleri de kemik veya kıkırdaktan yapılma, üst ve alt olmak üzere iki çene parçasından oluşmaktadır. Şu an için elimizdeki en eski kemikli balık fosili **420 milyon**, en eski Placodermi fosili (*Entelognathus*) ise **419 milyon** yıllıktır. Kıkırdaklı balıklara ait en eski fosiller ise daha sonra, yaklaşık **395 milyon yıl** önce ortaya çıkar. İlkel köpekbalığı türleri de (örneğin *Cladoselache*) ilk kez Devoniyen'de evrimleşmiştir

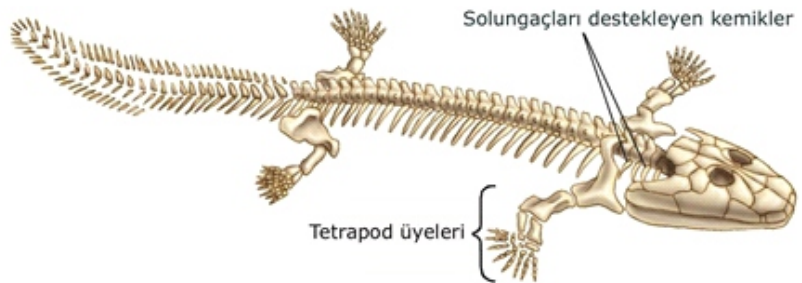
Osteichthyes yani kemikli balıklar, **Et yüzgeçliler** (Sarcopterygii) ve **Işınsal yüzgeçliler** (Actinopterygii) olarak ikiye ayrılır. Modern balıkların birçoğu Işınsal yüzgeçlidir; oysa Et yüzgeçlilerden geriye sadece sekiz tür kalmıştır. Akciğerli balık ve “yaşayan fosil” olarak ünlenen sölekan (Coelecanth) bu sekiz türden ikisidir. Nesli tükenen bir Et yüzgeçli türü de yaklaşık **375 milyon yıl** önce yaşamış olan meşhur *Tiktaalik*'tir. Et yüzgeçliler, **tetrapodların** atası olmaları ve sudan karaya geçişe işaret etmeleri bakımından evrimsel tarihimizde çok önemli bir yer tutar. (Tetrapodlar, ilk dört üyeli omurgalılar ve onların soylarını -yani tüm amfibileri, sürüngenleri, kuşları ve memelileri- kapsar.) İlk karasal tetrapodlar olan amfibilerin bacakları, Et yüzgeçlilerin yüzgeçlerinden evrilmiştir.

Şekil 5: Solda bir *Sarcopterygii* örneği (*Sebastes norvegicus*), sağda bir *Actinopterygii* örneği (*Coelecanth*, sölakant)

Tatlı suyun kendine göre dezavantajları vardır; ama çeşitli balık türleri bu zorluklarla baş edecek özellikler geliştirmiştir. Sınırlı alanlar olan göl, gölet ve bataklıklarda oksijen kısıtlıdır. Bazı balıklarda evrilen ilkel akciğerler, hayvana oksijen takviyesi sunar. Günümüzde akciğerlerini hala kullanan balıklar vardır (örnek: akciğerli balık, gar, bişir); çoğu kemikli balıkta ise bu ilkel akciğerler yüzme kesesi denilen bir yapıya evrilmiştir. Tatlı su sistemlerinin bir diğer dezavantajı da sık sık yosun veya kütük gibi maddelerle tıkanmalarındır. Et yüzgeçlilerde bu sorunla baş etmelerini sağlayan, yüzgeçleri boyunca sıralanmış bir dizi kemik bulunur (geleceğin el ve ayak öncüleri.) Böylece vücutlarını iterek veya kazı yaparak tıkanık bölgeyi geçebilirler. Ayrıca belli mevsimlerde suyun buharlaşmasıyla kuruma tehlikesi altında olan bu bölgelerde yaşayan bazı balıklar, kendilerini çamura gömerek veya kurumuş bir alandan yakındaki sulak olan başka bir alana atlayarak hayatta kalmaya çalışmıştır. Bu, av yakalamak için de faydalı bir yoldur. Günümüzde hala bu yöntemleri kullanan birçok balık türü vardır (örnek: çamur zıp zıpyı, bazı yılan balıkları, bazı yayıngiller.)

Toparlarsak, Devoniyen'in sonunda çok sayıda bitki ve eklembacaklı türü karaları istila etmiş; dev resiflerle kaplı okyanuslarda ve tatlı sularda ise kemikli iskelete sahip omurgalılar evrilmiş durumdaydı. Bunlar kendilerini zeminde hareket ettirmeye yarayan kemikli eklemlere sahip üyelere ve suyun altında nefes almaya yarayan solungaçlara ek olarak, havadaki oksijeni solumaya yarayan akciğerlere de sahipti. Birçoğu esas olarak halen suda yaşıyordu (örnek: *Acanthostega*); yani aslında sadece parmaklı balıklardı. Bazıları ise (örnek: *Ichthyostega*) besin ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karadan sağlıyordu. İşte “dört ayaklı” anlamına gelen ve amfibileri, sürüngenleri, memelileri ve kuşları kapsayan **Tetrapoda** üst sınıfı bu iki canlı grubundan evrildi.

Şekil 6: *Acanthostega*

Devoniyen'in son diliminde -yaklaşık **374 milyon yıl** önce- Dünya tarihinde toplamda 5 tane olan büyük kitlesel yok oluşlardan ikincisi meydana geldi. En az 20 milyon süren Devoniyen Kitlesel Yok Oluşu'nda tüm canlı ailelerinin %19'u, cinslerin %50'si ve türlerin %70'i tükendi. En çok etkilenenler, sığ ve ılıman sularda yaşayan tropikal deniz canlıları başta olmak üzere resif yapıcı canlılar oldu. Planktonik graptolitler tamamen yok oldu. Karasal ekosistemler ise daha az etkilendi.

Bir sonraki yazıda, sudan karaya geçişe biraz daha ayrıntılı bir şekilde değinerek evrimsel tarihimizde ilerleyeceğiz. Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

Blog sitem: felis agnosticus <http://www.baharkilic.org/>

Kaynaklar:

<http://www.ucmp.berkeley.edu/ordovician/ordovician.php>

<http://paleobiology.si.edu/geotime/main/htmlversion/silurian3.html>

<http://paleobiology.si.edu/geotime/main/htmlversion/ordovician1.html>

Joseph E. Armstrong'ın "How the Earth Turned Green: A Brief 3.8-Billion-Year History of Plants" isimli kitabı

<http://news.nationalgeographic.com/news/2007/08/070801-jawed-fish.html>

http://www.ox.ac.uk/media/science_blog/110707.html

<http://fsc.fernbank.edu/STT/VertBio/agnatha.htm>

http://www.fossils-facts-and-finds.com/devonian_period.html

<http://www.geol.umd.edu/~tholtz/G104/lectures/104land.html>

<http://www.biologyreference.com/Ep-FI/Evolution-of-Plants.html>

Kamil Taşkın

Bir insanın en değerli hazine-
nesi sorgulamasıdır.” demiş
Aristo. Sonrasında Decartes ise,
“Cogito, ergo sum”; yani “Düşü-
nüyorum, öyleyse varım” demiştir.

Düşünmek ve sorgulamak
eylemleri. Birincisi merak, araş-
tırma ve öğrenmeyi, ikincisi ise
edindiğimiz bilgilerin doğrulu-
ğunu analiz etmeyi ifade ediyor
dersem yanlış bir ifade de bulun-
muş olmam sanırım.

Ben şu anda 50 yaşındayım. İlk-
okul 4. ve 5. sınıflarda yaz dö-

nemlerinde camide açılan Kuran
kurslarına gönderilmişim babam
tarafından. Hiç de sevmezdim.
İmamın ezberlememiz için üzer-
lerine kağıtlar yapıştırdığı Arapça
metinler bana hiçbir şey ifade
etmezdi. Zaten onları anlamamız
da, içeriğini bilmemiz de isten-
miyordu. Sadece ezberlememiz
yeterliydi. İmam, Kuran kursunda
dini konulardan, insanların, dün-
yanın, hayvanların yaratılışından
ve değişmezlikten bahsediyordu.

İlkokulu bitirdiğimde sınıfı-
mızın kütüphanesinden 2 tane
dergi almıştım (keşke hala duru-
yor olsalardı.) Bu dergilerin biri-
sinde gelecekteki insan formula-

rından söz edilmiş, biyolojik
olarak nasıl değişim gösterecek-
leri resmedilmişti. Boylar uzaya-
cak, saçlar dökülecek vs. Bu,
değişim demekti ve imamın bah-
settiği değişmezlikle çelişiyordu.
İlk kıvılcımın o zaman çıktığını
anımsıyorum. Bir de bizim zama-
nımızda mavi boyalı gezici otobüs
kütüphaneler vardı ve ben ona üye
olmuştum. Her hafta kitap de-
ğiştiriyordum, kitaplar ücretsizdi.
Benim zamanımda bu büyük bir
olanaktı. Ortaokulda okulum de-
ğişti ve ilk araştırdığım şey gezici
kütüphanenin nerde durduğu oldu.
Sonra ilk bilim dergimle tanıştım.
TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi.
Bu yayın, Ortaokul 3. sınıftan beri,

son AKP operasyonuna kadar aldığım bir dergiydi. Artık bilimsel konulara daha yakındım ve aybaşlarını iple çekiyordum yeni sayıları okuyabilmek, bilimsel bilgi açlığını giderebilmek için.

Bu dergide o zamanlar, evrimden tutun uzay çalışmalarına, dünyadaki bilimsel gelişmelerden parçacık hızlandırıcılarına kadar birçok konuda makaleler vardı. Popüler bilim konularındaki birikim doğaldır ki bilimsel bakış açısını ve bilimsel düşünme yetisini kazandırıyor insana. Evrenle ilgili, insanla ilgili her şeye sorgulayarak bakıyorsunuz ve ben bu hazineye sahip olmuştum: Sorgulamaya.

Düşünmek, sorgulamak ve değişimin farkına varmak. İşte bunlar benim ateist olmamdaki temel etkenlerdir. Evrende değişmeyen hiçbir şey yoktur. Klişe bir söz vardır, bilirsiniz: *“Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.”* Hal böyleyken, birilerinin kalkıp değişmezliği savunması ve bunu topluma dayatması akıllara zarar bir davranıştır.

Ancak eksik bir şeyler vardı. Değişmezliğe karşı çıkıyordum ama değişmezliği tam olarak incelememiş, araştırmamıştım. Bu amaçla her yıl Ramazan ayında gazetelerin hediye olarak verdiği Kuranlardan almak için kupon biriktirdim. Artık değişmezliği inceleyebilirdim. Evde de Kuran vardı ama onu çizerek, notlar alarak inceleyemezdim. Gariptir ki Kuran-ı Kerimi daha almadan, Tevrat ve İncil'i satın almıştım ve ilk olarak onları okudum. Tevrat ve İncil'i eni konu inceledikten sonra Kuran'ı inceledim ve sonuç

beni hiç de şaşırtmadı. Hepsi tam bir hayal kırıklığıydı. Tevrat ve İncil içerik itibarıyla herhangi bir aşkın (transdantal), zaman ve mekandan bağımsız yaratıcının ürünü olamayacak kadar basit ve insaniydi. Kuran'ın yüzde 60'ı da Tevrat ve İncil'den alındığına göre, o da boşa çıkıyordu. Aynı dönemlerde, yani lise ve üniversite çağlarında Turan Dursun, İlhan Arsel gibi islamiyeti sorgulama cesareti gösteren değerli yazarların kitaplarıyla tanıştım. Kafanızda inanç ve dinsel sistemler konusunda oluşan aykırı düşünceleri birilerinin kitap haline getirdiğini görmek, sanki bu kitapları kendiniz yazmışsınız gibi zevkle, haz alarak okumanızı sağlıyor.

İnsanlık kendi tarihi süresinde iki tür bilginin peşinde koşmuş: Akli ve nakli bilgiler. Birincisi bilimi, ikincisi inanç sistemlerini; birincisi değişimi, ikincisi değişmezliği temsil ediyor. Toplamlar her türlü sosyal ve bilimsel konuda bu iki bilgi üzerine şekillenmiş. Günümüzdeki sonuçlara baktığımızda, sanayi, bilim ve teknoloji gibi tüm konularda akli bilgi ile yoğrulmuş toplumların diğerlerinden her anlamda üstün olduklarını görmekteyiz. Bu tür toplumlar düşünebilen, sorgulayabilen bireyler yetiştirmekte ve bu bireyler toplumun değişiminde motor güç olmaktadır. Nakli bilgi ile yoğrulmuş toplumlarda ne yazık ki bu tür bireyler yetişemediğinden toplumsal değişim sağlanamamaktadır.

Sistemler kendilerini sorguladıkları, sorgulayan sistemi oluşturdıkları oranda değişir ve gelişirler. Nakli bilgiyle yoğrulmuş toplumlarda sorgulayan bireyler

olmadığı gibi, sorgulayan sistemler de kurulamamaktadır. En yakın örnek olarak, günümüzdeki Arap coğrafyasında kurulu Müslüman ülkelere göz atmak yeterli olacaktır.

Akli ve nakli bilgiler konusunda yeterince bilgi birikimine sahiptim. Bir Hitit atasözü der ki: “Bunca bilgi edinmişsin, insanlara öğretmemişsin neye yarar?”. İnternet furyası Türkiye'yi sardığında ben de bir web sitesi altında ateizm ve din, ateizm ve bilim gibi tartışma grupları açtım ve bilgilerimi insanlarla paylaşmaya başladım. Öyle ya...Kendim aydınlanmıştım ama ya diğer insanlar? Ya hala din, inanç yalanlarına inananlar? Onlara da ulaşmalıydım bir şekilde. Bu böyle devam etti.

İnançlı insanlara her zaman önerim şu olmuştur: İnanıldığınız dinin kitabını okuyun. Yalnız bir farkla: Orada yazılanları mutlak doğru olarak kabullenerek değil, sorgulayarak. Zaten ortalama zekaya sahip herhangi bir insanın, din kitaplarını sorgulayarak okuduğunda ulaşacağı nokta Deizmdir. Bundan ötesine, yani Ateizme ulaşması, bilimsel bilgi ile ne kadar ilgilendiğine bağlı.

Evet, insanları din kitaplarını okumaya yönlendirmeliyiz. Sadece bu yapılsa bile nakli bilgidan akli bilgiye geçen insanların sayısında artış olacaktır.

Son olarak, hayatımda hep şu sözü düstur edinmişimdir: Hayatta en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir. Bilim ve fennin dışında yol gösterici aramak gafilliktir, deliliktir ve hatta hainliktir. (ATATÜRK)

Hakan İDOĞRU (Hamis)

Gemi Batıyor ...

(3.Bölüm)

Taner Beyter

“Liman, gemi kazasının bir seçeneği değil, kaçırılmış yaşam mutluluğunun bir mekanıdır.”

Hans Blumenberg

İzleyicinin konumu üzerinden anlamaya çalıştığımız “gemi batışı” eğretilmesine Voltaire üzerinden devam ediyoruz. Voltaire böyle bir eğretileme mantığı üzerinden temellenen anlamlandırma sistematiğimiz gücünü merakın oluşturduğunu düşünüyordu. Ancak merak eden, edebilen “geminin batışına” dönük bir bakış açısı geliştirebilirdi ona göre, bu durumu insanın “içe dönüklüğü” olarak duyumsuyor ve Lucretius’un tutku duyumsamasını reddediyordu. Örneğin insanlık tarihinin derinliklerinden yola çıkarak bir paradigma oluşturmaya çalışan bir tarih felsefecesinin bu eylemi gerçekleştirmesindeki istencin temeli, eğildiği konuya dönük mutlak meraktır. İnsanın ilgilendiği her konu, insan eylemleri ile şekillenirken bu süreç bir içe dönüklüğü inşa etmektedir. Eyleyen bir varlık olan insanın en temel yapısı, merak olmalıdır; “içe dönüklüğü” Lucretius gibi salt bir tutku ile açıklamaya çalışmak eksik bir perspektif olurdu. Lucretius’un yanıldığını savunuyor ve insanlara denizde kazaya uğrayan gemiyi izlettiren dürtünün “merak” olduğu konusunda ısrar ediyordu. Tutku dahi kendisini tanımlama noktasında (bir içe dönüklük üzerinden) başka bir insan edinimine muhtaçtır. Bu noktada merak neyden doğar ve neden vardır sorusu sorulmalıdır? Açıkçası biz merak duygusunun, insanın gemiye binerken ya da karada izlerken olsun, varlığını sahiplenmesi ile isteyerek ya da istemeyerek elde ettiği bir istenç olduğunu düşünmekte ve “tamamlanmamış olma” olarak tanımladığımız insan var oluşunun eylemsel bir dışavurumu olduğunu görmekteyiz. Bu öyle bir dışavurumdur ki; Voltaire’nin sözleri ile “insan için merak ağır bastığında, kendisine ilişkin kaygıları dahi unutulabilir”. Bu özne için aşkınsal bir durumdur ve inşa edebilmeyi bu aşkınsallığa borçludur; ancak merak edebilen bir insan inşa edebilir. Eğer geminin neden var olduğunu ve neden battığını “Tanrı” adlı kurgu ile bildiğinizi iddia ediyorsanız, tüm içe dönüklüğünüzü reddetmiş olursunuz.

Merak ve tutku ayrımında güdülerimizi “tutkuya dönüşen bir merak” üzerine temellendirerek Blumenberg'in deyimini ile “Geminin yönlendirilmesindeki sorunları çözümlemek ve tekniğin bilimin konusudur” görüşünü hakim kıldık. Bilim ile şekillenen gemi paradigmamız Horatius'un söylediği şekilde “daha çok görene daha çok yük düşer” olarak vücut buldu; izleyici etiği ve geminin batışı eğretilmesi arasındaki karşıtlığa dair düşüncelerimiz Bilim'in sistematik hale gelmesi ile farklı bir koldan farklı bir boyut kazandı artık.

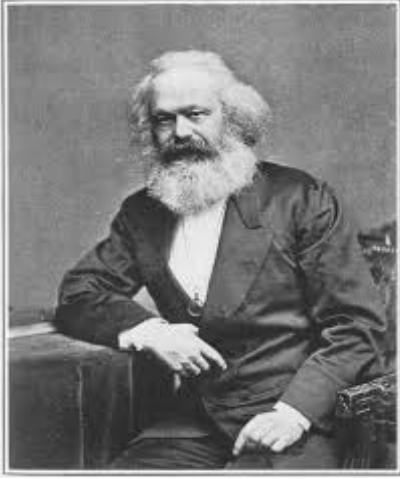
Gemi batmaya devam etmektedir. Peki değişen nedir? Lucretius, insanın korkudan kurtuluşuna değer vermişti. Geminin batıyor oluşunun doğurduğu korku, bilimin hakikati aramada “nesnel olma” ön koşulu ile farklı bir hal aldı. “Gemi batıyor mu? Lütfen bunu abartmayın, bu yalnızca bir doğa olayı! İnsan var oluşunda metafiziksel ve özel bir anlam mı arıyor? Üzgünüz, bu dünyada çok özel bir konumuz yok, diğer tüm canlılar ile aynı kökenden geliyorsunuz!”

Gemi batışı kadar içkin ve gerçekçi bir durum karşısında bilimin bize öğrettiği soğukkanlı olma ve öznelliğimizde doğan yanılgılarımızı asgari düzeye indirmektir. Her ne var ki bu birçok kişi tarafından “insanı basitleştiren ve değersizleştiren bir adım” olarak algılandı ve bilim özellikle Aydınlanmaya Çağı'nın ardındaki süreçte “insana değer vermeyen ve insanı unutan” olma ile suçlandı. Bu suçlamaları savuranlar elbette Geminin Batışı'ndan nemalanan ve çıkar elde eden kişilerdi. Din, “varoluşsal kaygı” adını verdiğimiz gemi batışının Kierkegaard tarzı yorumlamasını, birçok defa bir çıkar ve kontrol aracı olarak kullandı. Her ne olursa olsun Bilim'in, Din'in pençelerinden kurtuluşu yine soğukkanlılığı sayesinde olmuştur. Var oluşumuza dair hissettiğimiz ilk merak duygusunun “samimi bir tutku” yerine “kurgusal bir dünyanın çıkar aracı” olarak şekillendiği tarihimiz artık geri kaldı. İster “Karadaki izleyici”, ister “Geminin Güvertesi”nde olan olsun, bilim aklın kurtarıldığı bir eylemi imlemektedir. Yüzyıllardır (ve ne yazık ki halen) “Nereden geldik?” sorusuna Adem ve Havva anlatısı yerine “soğukkanlı bir şekilde” cevap verebiliyoruz. Bilgimizin sistematik bir hal alarak bir açıklama modeli oluşturmadığı o uzun geçmişimizde; açıklayamadığımız durum ve olgulardan dolayı duyduğumuz derin korku sadece bir acizlik belirtisi idi. Blumenberg bunu durumu şöyle açıklıyor; “Gemiye ve insanlara rastlamak ise tamamen tesadüften ibarettir.”

Ana metnimizde Blumenberg, dikkat çekici bir şekilde Goethe'nin yaşamı ve fikirleri ile bitirdiği “Hayatta Kalma Sanatı” adlı bölümden sonra; “İzleyici Etiğini Yitiriyor” adlı bölüme geçiş yapıyor. Biz bu bölümün çözümlemesini yapmadan önce Blumenberg'i bir noktada eleştirme gereği duyuyoruz. Geminin Batışı eğretilmesinin felsefe tarihindeki birçok farklı duyumsanma biçimini ele alan Blumenberg, şaşırtıcı bir şekilde “Yabancılaşma” kavramına hiç değinmiyor. “Geminin Batışı” ile “Yabancılaşma” kavramı kuramsal anlamda oldukça yakın konumdalar. Heidegger ve Marx'ın Yabancılaşması'nın, Gemi Batışı eğretilmesine oldukça yakın olduğunu düşünüyoruz.

Heidegger, insanın bu dünyaya fırlatıldığını, bu dünyada unutulduğunu ve bu dünyaya terk edildiğini söylemektedir. İnsan bu dünyaya gözlerini açar açmaz kendini bir varlık kaygısı içerisinde hissetmesinin temeli de bu dünyaya fırlatılmış olduğu eğretilmesidir. Bu dünyaya fırlatılan ve öylece unutilan insan kendi varlığının anlamını bulma zorunluluğunun yükünün de sırtında olduğunu bilmektedir. Bu yük kendisiyle beraber getirdiği bir sorundur. “Neden hiçlik değil de ziyadesiyle Varlık?” sorusu ile biten “Varlık Ve Zaman” adlı yapıtında Heidegger, Varlık nedir sorusuna cevap veremiyor oluşumuza oldukça şaşırmaktadır; varlığın anlamını unuttuğumuzu ve bu nedenle varlığın tehlike altında olduğunu oldukça metafiziksel bir dille ifade ederken; yapılması gereken şeyin varlığın anlamını bulmak olduğunu söylemektedir. Heidegger'gil dil ile söylersek yapmamız gereken “Varlık Yurduna” geri dönmektir. Bizi “Varlık Yurdu”na geri götürecek olanlar ise “Varlığın Çobanları”dır, yani; şairler. Çünkü “Dil, varlığın evidir” üzerine temellenen felsefesinde, dili en iyi kullanan şairlerin de varlığın çobanları olarak tarif edilmesi gayet normaldir ve hayatının son döneminde özellikle Alman şair Hölderlin etkisi altında kalması da bu

düşüncesi ile tutarlı bir eylemdir. Dünyaya fırlatılmış olmamız ile varlığın anlamını unutmuş olmamız bizde ki temel “Yabancılaşma”nın kaynağıdır. Yani Blumenberg'in eğretilmesi ile beraber ele alırsak Varlık'ın unutulmuş ve bu nedenle tehlike altında bulunuyor olması Gemi'nin denize indiği anda batmaya başladığı anlamına gelmektedir. Ama Blumenberg'den farklı olarak Heidegger'in felsefesinde “karada yani güven içerisinde, batan gemiyi izleyen” bir İzleyici bulunmamaktadır. Varlıktan herkes pay almaktadır ve herkes Havf içinde, unuttuğu Varlığın anlamını “Hiçlik” olarak inşa etmektedir. Bu inşa süreci varoluşsal bir kaygı içermektedir.

Marx'ın “Yabancılaşma”sında “Gemi Batışı” eğretilmesini duyumsama şekli Heidegger'in duyumsamasından çok farklıdır. Heidegger'de insan ilk elden biraz edilgen bir durumdayken, Marx'da insan ilk elden etken bir yapıdadır. İnsan, Doğa içerisinde Doğa ile beraber var olan ve “eyleyen” bir varlıktır. Kendi varlığını belirleme noktasında bir “ötekine” mutlak olarak ihtiyaç duymaktadır ve bu bir “öteki” aslında Doğa'nın kendisidir. İnsan, Doğa ile ilişkisi boyutunda varlığına anlam kazandırır ve Doğa ile ilişkisinden (çalışması ve doğayı işlemesi ile) “emek” doğmaktadır. Emek, insanın biricik özü ve kendi varlığının odak noktasıdır çünkü insan, emeği mutlak Doğa ile ilişkisi sonucu, kendi eylemi ile yaratır. Peki, insan biricik özünü satarsa ve ondan uzaklaştırılırsa ne olur? İşte tam bu noktada, Marx cevap vermektedir, “İnsan kendine Yabancılaşır”, çünkü kendi özünü para karşılığı, üretim araçlarını elinde bulunduran Burjuva'ya satmaktadır. “Gemi”, insan emeğini satmaya başladığı

an batmaya başlar ve Marx'ın “Tarihsel Materyalizmi”ne göre insan yüzyıllardır emeğini satmaya zorlanmaktadır. Heidegger için “Gemi Batışı”ndan kurtuluş “Varlığın Anlamı”nı bulmak ve aramak iken, Marx'da bu kurtuluşun adı “Devrim”dir.

Gemi Batışı'na dair bir sonraki adımımız Blumenberg'in “Hayatta Kalma Sanatı” adlı bölümü ile devam edecek. Daha önce olduğu gibi okuyucuya tekrar bir soru sorarak yazıyı bitirmek istiyoruz; “Acaba Gemi Batışı'nın en ilkel duyumsaması kendini Tanrı olarak mı açığa çıkarmıştı?”

Kaynakça:

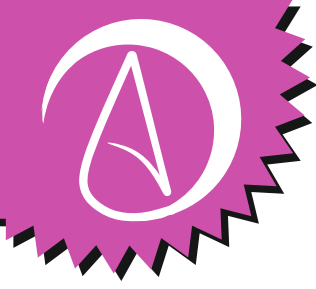
Blumenberg R., (2002), “Gemi Batıyor, Seyrediyorlar”, Çeviren Osman Toklu, Dost Kitabevi, Ankara.

Rossi P., (2002), “Gemi Batıyor, Seyreden Yok”, Çeviren Durdu Kundakçı, Dost Kitabevi, Ankara.

Marx, K., (2003), “Yabancılaşma”, Çevirenler Kenan Somer, Ahmet Kardam, Sevim Belli, Arif Gelen, Yurdakul Fincancı, Alaatin Bilgi, Sol Yayınları, Ankara.

Heidegger, M., (2011), “Varlık Ve Zaman”, Çeviren Kaan H. Ökten, Agora Kitaplığı, İstanbul.

Weber A., (1998) “Felsefe Tarihi”, Çeviren H.Vehbi Eralp, Sosyal Yayınları, İstanbul.

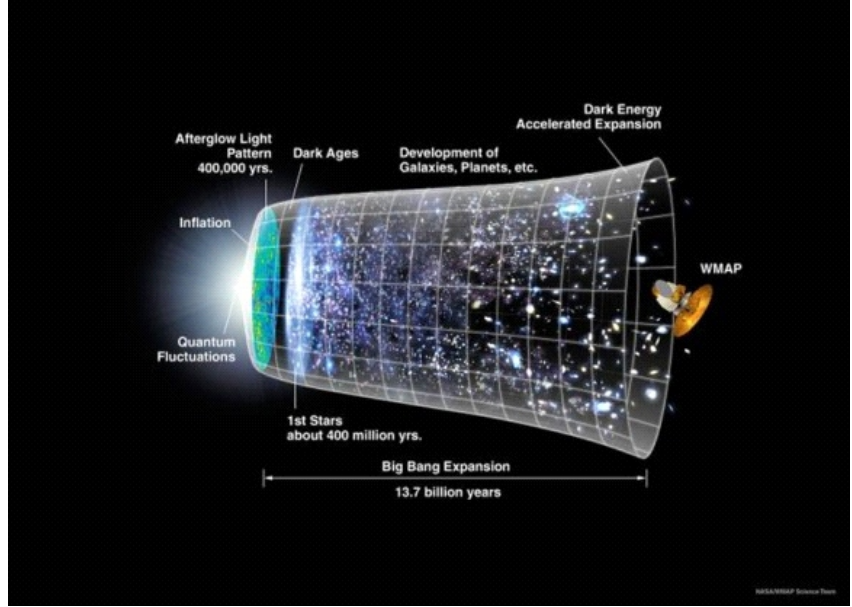
EVRENİN ZAMAN ÇİZELGESİ

-Bölüm 1-

Erhan Kılıç

Merhaba arkadaşlar. Bir süredir Big Bang'den günümüze, Evren'in gelişim ve evrim aşamaları hakkında yazmak istiyordum. Bu yazıyı hazırlarken iki bölüm halinde toplam 10 evrenden bahsedeceğim. Bu iki bölüm bittikten sonra Evrenimizin öngörülen geleceği ile ilgili ayrı bir yazı, en sonunda da Big Bang ile ilgili daha detaylı bir yazı yazacağım. Evren'in zaman çizelgesi başlıklı yazı dizisi çok detaylı bir yazı olmayacak. Başlangıç amaçlı olduğundan, yıl yıl neler olduğunu anlatan bir metin değil. Daha çok Big Bang ânı, ilk yıldız oluşumu, galaksiler, bulutsular ve devamı şeklinde evrelere böldüm. Daha detaylı halini, yani yıl yıl evrelendirilmiş versiyonunu ileride yazmayı planlıyorum. Hadi başlayalım...

Big Bang (Büyük Patlama)

Big Bang yaklaşık 13,87 milyar yıl önce gerçekleşti. Evren büyük bir karışıklık ile başladı, uzay ve zaman oluştu. Tüm uzayın, zamanın, maddenin, enerjinin, entropinin, yani kısacası her şeyin kaynağı Big Bang'tir. Saniyenin ilk trilyonlarca trilyonlarca ve trilyonlarca küçük kısmında, evren Planck mesafesi dediğimiz bir mesafedeydi. Bu mesafe, atomun trilyonlarca trilyonlarca ve trilyonlarca kez küçük boyutudur. Daha sonra kozmik enflasyon denilen, akıl almaz hızda (ışıktan da hızlı) bir genişleme süreci başladı. Hayal etmesi zor da olsa, bu genişleme sürecinin büyüklüğünü aklımızda canlandırmak için, bir nanometrenin 250 milyon ışık yılına genişlediğini söyleyebiliriz. Bu kozmik enflasyon sonradan durdu ama Evren genişlemeye devam etti.

Evren genişledikçe ve soğudukça, simetri kırılmalarıyla 4 temel kuvvet ortaya çıktı. Bu kuvvetler yoluyla oluşan parçacıklar bir araya gelerek ilk hidrojenlerin, biraz helyumun ve çok az miktarda lityumun çekirdeklerini oluşturdular. Bu elementlerin yörüngelerinde elektronları yoktu; çünkü Evren o kadar sıcaktı ki aşırı enerji yüklü elektronlar yerinde duramıyordu. Bu aynı zamanda ışığın, yani fotonların hareket etmesini de önliyordu. Bu yüzden Evren'in ilk zamanlarında ışık yoktu, Evren opak bir haldeydi. Big Bang'den 350 bin yıl sonra, Evren yeterince soğuduğunda elektronlar çekirdeklerin etrafında yörüngeye girdi ve ışık ilk kez hareket etmeye başladı. İşte Mikrodalga Kozmik Fon Işıması dediğimiz şey, bu ilk ışıktır.

Bir diğer önemli nokta da başlangıçta Evren'deki madde ve anti-madde miktarının birbirine eşit olmasıdır. Bu ikisi bir araya gelerek enerjiye dönüşüp yok olurken, sebebi ve nasıl olduğu bilinmeyen bir şekilde madde baskın çıkarak görülebilir Evrenimizi oluşturdu.

İlk Yıldızların ve Galaksilerin Oluşumu

Evren genişliyor, soğuyor ve maddeler oluşmuş durumdayken, Big Bang anındaki çok küçük farklılıklar ve kütleçekimi sayesinde mevcut maddeler bir araya toplanmaya başladı. Bu şekilde ilk yıldızlar oluştu. İlk Nesil Yıldızlar diye adlandırılan bu yıldızlar devasa boyuttaydı. Daha sonra onların da bir araya toplanmasıyla ilkel galaksiler, diğer bir adıyla kuasarlar oluştu. Yıldızlar, çekirdeklerinde hidrojeni helyuma, helyumu da üçlü alfa süreci ile karbona dönüştürerek element çeşitliliğinde artışa yol açtılar. Üçlü alfa süreci şu şekildedir: İki helyum atomu birleşerek berilyum atomunu oluşturur; daha sonra berilyum atomu bir helyum atomu ile birleşerek karbon atomunu oluşturur. Yıldızlarda meydana gelen bu süreç, artık füzyon yapılamaz noktaya gelene kadar (atom numarası 9 olan demir elementine kadar) devam edebilir. Sürecin hangi elemente kadar devam edeceği yıldızın kütlesine bağlıdır. Demir elementinden sonra füzyonun devam edememe sebebi ise şudur: Demir atomunu füzyon ile birleştirirseniz, füzyon için gerekli olan enerji, füzyondan elde edilecek olan enerjiden daha fazla olacaktır. Bu yüzden ve yıldızın iç sıcaklığının yetersiz kalmasından dolayı demir elementinde füzyon gerçekleşmez. Yıldız, füzyonun durduğu bu evrede bir süpernova patlaması yaşar.

İlkel galaksilerden söz ederken şu bilgiyi de es geçmemek gerekir: Zaman çizelgemiz değişmese de bu dönemde, günümüzdeki dev spiral galaksilere benzeyen, yıldız üretiminin durduğu galaksiler de gözlemlenmiştir. Hiç var olmaması gereken bu galaksileri gözlemleyebilmiş olmamızın sebebi, o zamanlar birçok ilkel galaksinin yoğun bir şekilde çarpışması sonucunda yıldız üretiminin daha da hızlanması, buna bağlı olarak da yıldızlararası tozun bitmesi olabilir. Yıldızlararası toz bittiğinde bulutsular da oluşamayacağı için, yıldız üretimi durmuştur.

Eğer bu doğruysa, o zamanlarda gezegenlerin ve biraz ilerisinde yaşamın oluşma ihtimali de mümkün. Ama bu, sadece bir hipotezden ibaret. Bununla ilgili şu yazımı okuyabilirsiniz: Erkenden Ölmüş Galaksilerin Gizemine Bir Bakış

Büyük Moleküler Bulutsular

İlk nesil yıldızlar ve ilkel galaksiler oluşurken bir yandan da yıldızlararası uzayda maddeler toplanmaya devam ediyordu. Bu toplanmalar ile büyük moleküler bulutsular meydana geldi. Bu bulutsular galaksilerdeki yıldızlararası uzayda bulunur ve galakside yeni oluşacak yıldızlar ve gezegenler için hammadde kaynaklarıdır. 300 ışık yılı genişliğindeki bir moleküler bulutsuda, bizim Güneşimize benzeyen 10.000 tane yıldız oluşturabilecek kaynak bulunmaktadır. Ama moleküler bulutsuların sadece %10'u yıldız oluşturmaya yetecek yoğunlukta olabilmektedir. Bu yeterlilik ise ortalama birkaç yüzden birkaç bin yıldız kadar değişiklik göstermektedir. Moleküler bulutsular, 10 veya 100 milyon yıl dağılmaksızın bir arada kalabilir.

Şekil: Kartal Bulutsusu

Bulutsularda Yıldızların Doğumları

Şekil: Yaratılış Sütunları (Bu ismi almalarının sebebi, bir sürü yıldızın burada doğmasıdır.)

Büyük moleküler bulutsular oluşuktan sonra, kütleçekimin etkisiyle kendi içlerinde topaklaşmalar başladı. Bu yoğunlaşma aynı zamanda ısıyı da artırdı. Isının artması ve yeterli yoğunluğa erişilmesiyle hidrojen atomları birleşerek helyumu oluşturmaya başladı ve önyıldız (protostar) dediğimiz yapılar oluştu. Bulutsular doğum sancıları çekiyordu. Fakat bu önyıldızlar görülebilir ışıkla gözlemlenemez, çünkü etrafları yoğun toz bulutu ile doludur; dolayısıyla ışık sadece bulutsuyu aydınlatır. Fakat şu anda bu yıldızları kızılötesi teleskoplarla gözlemleyebilmekteyiz.

Önümüzdeki sayıda yer alacak olan 2. bölümde şu başlıklara yer vereceğim:

- Yaşlı Yıldızlar ve Nükleosentez
- Yıldızların Ölümü ve Yeni Elementler
- Öngezenimsi Diskler
- Gezegenimsilerin Oluşması ve Öngezenlerin Yoğunlaşması
- Jüpiter, Dünya Gibi Gezegenlerin Oluşumları.
- Yaşamın Kimyası

Bildiğiniz Tıp Bu Değildi

Garajımdaki Ejder

Siz de tarihin belli bir döneminde, özellikle 1900'lerde yaşamaya hayali kuranlardan mısınız? Eğer öyleyse, onlara Amerika'da yeni yayına giren bir diziyi, The Knick'i izleyip bir daha düşünmelerini öneririm. The Knick, o dönemin pırıltılı yanıyla bizi büyülemek yerine, daha gerçekçi bir yaklaşımla, bizi yaşamın pamuk ipliğine bağlı olduğu bir yere, bir hastane ortamına götürüyor. Ambulansları atların çektiği, elektriğin bile doğru düzgün sağlanamadığı, zenci hastaların hastaneye alınmadığı ve ortalama insan ömrünün 46 yıl olduğu (o da şanslı olanların) bir dönem bu.

Başarısızlıkla sonuçlanan ürkütücü ameliyatların, korku filminden fırlamış gibi duran yöntemlerin uygulandığı bu yer ne kadar tekinsiz bir atmosfer çizse de, bunlar aslında modern tıbbın oluşumunu sağlayan sancılı sürecin ilk aşamaları. Dizi, bol kanlı prosedürlerin en ince (!) detaylarına değinmekle kalmıyor elbette (ki ikinci bölümde ilk bölümden daha azdı). Konu her bölümde katman katman çözülürken, ayakta kalma mücadelesi veren bir hastanenin kendi ekosistemine, hayatları doktorların ağzından

çıkacak kararlara bağlı olan hastaların trajedisine, doktor ve hemşirelerin yaşamına tanık oluyoruz. Böylelikle dizi bilimi sömürmeden, onu bir korku unsuruna dönüştürme tehlikesine saplanmadan derdini anlatmayı başarıyor. Dönemin diğer yaralarına da parmak basmayı es geçmiyor tabii: Irkçılık gibi.

İyi bir eğitim almış olan Dr. Algerno'nun, tüm dehasına rağmen beyaz doktorlar arasında sürekli dışlanması, önerilerine kulak asılmaması (özellikle Clive Owen tarafından canlandırılan Dr. John tarafından) ve bodrum katında kendi kliniğini açmak zorunda kalması, Amerikan rüyasının pek de öyle pembe olmadığını gösteriyor bizlere. Zavallı Algernon beyazlar kadar, yaşadığı

kenar mahalledeki zenci hemcinsleriyle de statüsü nedeniyle zor anlar yaşıyor. Yine de 2. bölümün finalinde kendisinin pek de o kadar kolay ayaklar altına (!) alınacak biri olmadığını görmüş olduk. (Spoiler vermek istemiyorum ama hem güldüm, hem de keyiflendim o sahneye.) Dizinin ilerleyen bölümlerinde, aklını ve becerilerini kullanarak hastane hiyerarşisinde yükseleceğini söylemek çok da güç değil.

İlk bölümde kocakarı yöntemiyle hastanedeki hamile bir kadının doğumunu hızlandırmaya çalışan rahibe karakteriyle, bilimde dogmaya yer olmadığını da altının çizildiği söylenebilir. İkinci bölümde ise aynı rahibenin gece, gizlice mahalle arasında kürtaaj yapmaya gittiğini görüyoruz.

Ambulansın arabacısı tarafından takibe alınan rahibeyle hikâyenin bu kısmının nereye varacağı henüz belli değil. Fakat rahibenin, cana ruh üflendiği için kürtağı günah olarak gören tipik dincilerden olmadığı kesin!

Sinemayı bırakacağını söyleyen, body-horror türünün ustası, yönetmen Soderbergh'in (kendisi aynı

zamanda ateist olur) bir televizyon yapımla tekrar aramıza dönmüş olması açıkçası benim için bir sürpriz oldu. Soderbergh, kamerasını kırılğan ve aciz insan bedenine odaklar gibi görünse de asıl trajedinin bedenimizde yaşananlar değil, hayatlarımızın ta kendisi olduğunu gösteriyor bizlere.

Not: Belki izleyenlerin dikkatini çekmiştir, dönem yapımlarının tam aksine filmin müzikleri tamamen elektronik. Bu sıradışı ve zekice hamleyle, günümüze bir köprü kurduklarını düşünüyorum. Garip, ama etkili.

Blog sitem: <http://garajimdakiejder.blogspot.com>

NEDEN ATEİST BİR DERNEK?

Birçoğumuz küçük yaşlarımızdan beri dinsel telkinlerle, ritüeller içerisinde büyüdük. Bizlere aşılana din olgusu, okul çağında devlet eliyle verilen din dersleri vasıtasıyla da aşılarmaya devam etti. Toplumsal yaşamın içerisinde ise hep övüldü; iyiliğin doğruluğun, adaletin ve saflığın sembolü olarak önümüze kondu din. İş, okul, aile ve arkadaş çevremizde, "Dini bütün olmak" genel geçer bir duruş olarak değerlendirildi. Ancak çok sık dikte edilen bir tümceyi alıntılarla başlarsak; “%99'u Müslüman" olan ülkemizde iyiliğin, doğruluğun ve adaletin hüküm sürdüğünü söylemek pek de mümkün değildir. Bunu, inanan veya inanmayan her insan rahatlıkla görebilir. Buradan hareketle dini bütün olmak ile söz konusu olumlu kavramlar arasında elle tutulur bir bağlantı bulunmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Diğer yandan, dikte edilen inancın sorgulanması ise her daim ayıplanan, tehlikeli bir davranış olarak gösterildi; inançsızlar tehlikeli, güvenilmez, ahlaksız vb sıfatlarla etiketlendi.

Din, toplumsal yaşam ve sekülerizm

Bütün bu olguları anlayabilmenin yegâne yolu dinin varoluşundan bu yana toplumsal işlevlerini araştırmaktır. Düşünce tarihi insanın varoluşuyla başlar. İnsanlar en eski ilkel çağlardan bu yana nasıl var olduklarını, yaşadığımız dünyanın nasıl bir yer olduğunu vb. pek çok konuyu sorgulamış, buna çeşitli yanıtlar bulmaya çalışmıştır. Öte yandan oluşan düşünce üretimi süreci, toplumsal yaşamın ne şekilde düzenlenmesi gerektiği konusundaki birçok düşünceyi de bu sorgulamalara verilen cevaplara koşut olarak meydana getirmiştir. İnsanın kendini ve doğayı algılama sürecinde yarattığı tanrı imgesi, o tanrıları memnun etmek adına gelişen birçok ritüele zemin hazırlamış, toplumların en ilkel hukuk kurallarının belirleyici unsurlarından birisi haline gelmiştir. Din, Aydınlanma Çağına kadar geçen zaman dilimi içerisinde toplumsal yaşamın belirlenmesi ve düzenlenmesinde zamanın her türlü hukuki ve ideolojik işlevini yerine getiren bir tutkal işlevi görmüştür.

Fakat Aydınlanma Çağı diye adlandırılan dönemde yaşanan teknolojik, bilimsel ve düşünsel ilerlemeler nezdinde, dinin toplum üzerinde kurduğu hükümlanlık da yıkılmaya başlamıştır. Bu süreçte Kilise, yaşanan her tür ilerlemeye karşı amansız bir savaş vermiş olsa da, akılcı toplum düzenine boyun eğmek zorunda kalmıştır. Mülki anlamda Kilise mallarına el konulurken, ideolojik anlamda da akılcı görüşler ön plana çıkmıştır. Hukuk, kilise kurallarının aksine, akli ve insanı özneleştirilen bir tutum ile yeniden inşa edilmiştir. Böylece Orta Çağın karanlığı, Aydınlanma'nın ışığı ile tarihe gömülmüştür.

Türkiye'de inanç ve inançsızlık

Avrupa'da bütün bu gelişmeler yaşanırken Osmanlı toprakları ise büyük bir sessizlik içerisinde kalmıştır. Gerek teknolojik gelişmelerle, gerekse de aydınlanma düşüncesiyle neredeyse bir asır sonra tanışan Osmanlı ülkesinde materyalist düşüncelerin yayılması oldukça sancılı ve kısıtlı olmuş; bu süreç ancak Cumhuriyet'in ilanı sonrası yapılan düzenleme ve inkılaplar çerçevesinde ilerici noktalara taşınabilmiştir.

Sünni İslam inancının büyük bir hegemonyasının olduğu ülkemizde inançsız olmak, hatta farklı inanç veya mezhepten olmak bile büyük baskıları beraberinde getirmiş, getirmeye de devam etmektedir.

Özellikle 12 Eylül döneminde yaşanan toplumsal hareketliliği bastırmak için zorunlu din dersleri vasıtasıyla devlet tarafından da pompalanan din kavramı, dinsel referanslı AKP iktidarının 11 yıllık politikaları neticesinde yaşamımızın her alanına girmiş, son 2 yıl içerisinde de büyük bir baskı aracına dönüşmüştür.

Mantar gibi türeyen İmam Hatip liseleri ve giderek kalitesi düşen eğitim sistemiyle eğitim kurumlarına, paylaşılan dörtlükler yüzünden yargılanmaktan ötürü düşünce özgürlüğüne ve hatta kürtaj hakkının yasaklanmasıyla özel hayatın dokunulmazlığına kadar yaşamımızın içerisine doğrudan nüfuz eden din, artık en temel insani hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı bir noktaya varmıştır.

Peki, gelecek bu kadar karanlık mı?

İşte gözlerimizin önündeki bu karanlık tablonun daha da kararacağının sinyalleri verilirken, ateistler olarak bu gidişata dur diyebilmek adına önemli bir adım attık.

Kendimizi “inançsız” olarak tanımlayan ve yıllardır gerek sosyal medyada, gerekse de çeşitli forum ve sanal tartışma ortamlarında düşüncelerimizi paylaşmanın yeterli olmadığını gören bizler, bu görüşlerimizi önyargılardan arınmış, demokratik bir platformda özgürce dile getirebilmek, inançsız kimliklerimizle toplumun dışlanmış bir parçası olmaktan çıkmak ve hakkımızda dillendirilen haksız ve asılsız iftiralara hem bir cevap, hem de bir son verebilmek için bir araya gelerek örgütlenme çalışmalarına başladık. Toplumdaki non-teistleri, birbirleriyle rahatça konuşup tartışabilecekleri bir platformda birleştirmek amacıyla 2013 Mayıs'ından bu yana çeşitli tanışma ve tartışma toplantıları düzenledik. Sonunda bu senenin Mayıs ayında da Ateistler Derneği'ni kurduk. Şu anda İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana, Antalya gibi birçok şehirde düzenli olarak TTT'ler düzenlemekteyiz.

Ülkemizin içerisinde bulunduğu bu gericileşme döneminde zorlu ve yorucu bir çalışmanın ardından kurulan Ateistler Derneği sadece inançsızların değil, aynı zamanda egemen inanç sisteminin baskıları altında ezilen herkese sahip çıkmayı amaçlamaktadır.

Ateistler Derneği, Türkiye toplumunun hümanist, bilimsel, akılcı ve özgürlükçü gelişimi için, aynı değerlere sahip bilimsel, akılcı ve özgürlükçü bir eğitim anlayışının gerekliliğini vurgular; böyle bir yapının oluşabilmesi adına demokratik çerçevede çalışmalar yapmayı hedefler.

Dini inançların ve hurafelerin baskısı altında bilimden uzaklaşmış olan insanlara, bilimsel bilgiyi ve bakış açısını anlaşılır bir biçimde ulaştırmayı amaçlar.

Bizim gibi düşünen, bu ülkeyi ve güzel insanlarını karanlığın ve geriliğin pençesinden kurtarmak isteyen herkes bize katılsın; çalışmalarımıza destek versin isteriz. Bu anlamda aşağıda verdiğimiz bağlantılardan çalışmalarımızı ve TTT'lerimizi takip edebilir, bu önemli süreçte sadece varlığınızla dahi olsa büyük bir katkı koyabilirsiniz.

Dünya seninle, özgürken daha güzel...

Ateistler Derneği Facebook sayfası: <https://www.facebook.com/Ateistlerdernegi.org>

Web sitemiz: <http://ateistlerdernegi.org/>

Twitter hesabımız: <https://twitter.com/AteistDernek>

ATEIST DERGI

www.ateistdergi.com

[facebook/AteistDergi](https://facebook.com/AteistDergi)

twitter.com/AteistDergi